

Ян Буюнь,
аспірант, ННІ «Каразінська школа бізнесу»,
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна

Yang Buyun,
a Postgraduate Student at the Karazin Business
School, V. N. Karazin Kharkiv National University,
<https://orcid.org/0000-0002-2832-6665>

ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА
THE EVOLUTION OF THE ENTERPRISE'S SUSTAINABLE DEVELOPMENT CONCEPT

Ян Б. Еволюція концепції сталого розвитку підприємства. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. № 3. С. 371 – 376.

Yang B. The evolution of the enterprise's sustainable development concept. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2023. Volume 8. № 3, pp. 371 – 376.

Стаття присвячена аналізу еволюції концепції підприємства з акцентом на інтеграцію принципів сталого розвитку у стратегічне управління та корпоративну культуру. Метою дослідження є визначення ключових тенденцій та змін у розумінні ролі та функцій підприємства в умовах глобалізації, екологічних викликів та соціальних очікувань. З використанням історичного аналізу, порівняльного методу та систематизації продемонстровано процес трансформації підприємницької моделі від орієнтованої на прибуток до забезпечення збалансованого розвитку. Наукова новизна полягає у комплексному підході щодо вивчення еволюції підприємства, що дозволяє оцінити вплив сталого розвитку на теорію і практику управління. Практична значущість визначається можливістю використання отриманих висновків для формування стратегій сталого розвитку підприємств. Перспективи подальших досліджень зосереджені на аналізі конкретних інструментів та методик упровадження принципів сталого розвитку в управління підприємствами.

Ключові слова: підприємство, сталий розвиток, збалансований розвиток, глобалізація, управління.

The article is dedicated to analyzing the evolution of the business concept, focusing on integrating sustainable development principles into strategic management and corporate culture. The research aims to identify critical trends and changes in understanding the role and functions of enterprises in the context of globalization, environmental challenges, and social expectations. Using historical analysis, comparative methods, and the systematization of scientific approaches, the paper demonstrates the transformation of the business model from profit-oriented to ensuring balanced development. The findings reveal that the concept and essence of enterprises and commercial activities are constantly reviewed and reinterpreted to meet current challenges: evolution from simple artisan workshops to complex, multi-level organizations operating within the global economy and rapid changes, with an emphasis on innovation, sustainability, and corporate social responsibility. From antiquity to the present, the work highlights how changes in economic theories, technological progress, and globalization processes have facilitated the transition from traditional forms of business forms to integrated models encompassing mental sustainability, social responsibility, and ethical management. This historical perspective allows for a deeper understanding of the dynamics of changes in entrepreneurship approaches and identifies the main challenges and opportunities for modern enterprises in sustainable development. The scientific novelty lies in the comprehensive approach to studying the evolution of the enterprise, allowing for an assessment of the impact of sustainable development on management theory and practice. The practical significance is determined by the possibility of using the findings to formulate sustainable development strategies for enterprises. Future research prospects are focused on analyzing specific tools and methods for implementing sustainable development principles in enterprise management.

Keywords: enterprise, sustainable development, balanced development, globalization, management.

Вступ

Концепція підприємства як суб'єкта господарської діяльності відзначається своєю багатогранністю та динамічним розвитком, що відображає зміни у своєму змісті та формах відповідно до еволюційних процесів у сферах обміну, виробництва та розподілу товарів і послуг [1-3]. Водночас прогрес у науково-технічній області сприяє постійній еволюції господарської діяльності. Вивчення еволюції концепції підприємства у межах цього дослідження набуває особливого наукового та практичного значення, оскільки ключовим аспектом цього процесу є трансформація підходів до розуміння його сутності та економічного змісту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному науковому дискурсі виразно простежується зміщення акцентів у розумінні концепції підприємства. Праці Клауса Шваба [4] про четверту промислову революцію та Річарда Флориди про роль креативного класу в економічному розвитку підкреслюють значення інновацій та технологічних перетворень [5]. Ці роботи вказують на важливість адаптації підприємств до швидких змін, що включають цифрову трансформацію, сталість та соціальну відповідальність. Інші дослідження Дона Тапскотта [6], Еріка Бріньюльфссона і Ендрю Макафі зосереджені на інтеграції концепцій глобалізації, сталості та цифровізації у стратегії підприємств [1]. Зростаючий обсяг досліджень в цьому напрямку підкреслює критичну важливість перевизначення ролі підприємства в суспільстві для забезпечення сталого розвитку.

© Ян Буюнь, 2023

Формулювання цілей статті

Мета цієї статті полягає в тому, щоб простежити історичну еволюцію концепції підприємства, дослідивши, як вона адаптувалася до викликів і можливостей, які надає глобалізація, технологічний прогрес і зростаючі вимоги до забезпечення сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження

Ключові етапи розвитку концепції підприємства та зміни у підходах до його розуміння, від ранніх організаційних форм до сучасних глобальних корпорацій, що функціонують в умовах швидкої технологічної та соціальної зміни, представлені на рис. 1.

Період	Характеристика	Вчені
Ранній період (до XVIII століття)	Закладення фундаментальних понять економічної думки, фокус на моральних та етичних аспектах обміну та вартості	Аристотель, Платон
Промислова революція (XVIII–XIX століття)	Формування капіталістичного підприємства, розвиток масового виробництва, поява фабрик	Адам Сміт, Девід Рікардо
Пізнє XIX століття – раннє XX століття	Розширення теоретичної бази, зростання інтересу до структури та функцій підприємства, а також до ринкових механізмів	Карл Маркс, Альфред Маршалл, Макс Вебер
Середина XX століття	Розвиток корпоративного управління, заснування теорій менеджменту, стратегічне планування	Пітер Друкер, Альфред Чандлер, Герберт Саймон, Даглас Макгрегор
Кінець XX століття	Ера глобалізації та інформаційних технологій, фокус на інноваціях та адаптації до змін	Дон Тапскотт, Томас Фрідман
XXI століття	Адаптація до швидких змін, інновацій, креативність, вплив четвертої промислової революції	Клаус Шваб, Річард Флоріда, Ерік Брін'юльфонсон, Ендрю Макафі

Рис. 1. Етапи історичної еволюції формування та розвитку концепції підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [1, 4-32]

Аналіз історичного розвитку концепції підприємства має свої коріння в економічних практиках та філософських роздумах античного світу та середньовіччя. У давньогрецькій філософії, зокрема у працях Аристотеля, закладаються фундаментальні поняття економічної теорії, які впливають на розвиток концепції підприємства як суб'єкта господарювання. Аристотель розглядав економіку як частину етики та політики, акцентуючи на моральних аспектах господарської діяльності, обміну та визначенні справедливої ціни.

Аристотель у своїй праці «Політика» зробив спроби визначити відмінності між природним обміном, який є необхідним для життя людини, та накопиченням багатства, яке він вважає ненатуральним. Його аналіз вартості та обміну лягає в основу розуміння функціонування ринкових механізмів, що згодом стане ключем до розвитку концепції підприємства [7].

На ідеї Аристотеля безпосередньо вплинули погляди його вчителя Платона, який у своєму ідеалі держави також торкався питань господарювання, підкреслюючи роль спеціалізації та поділу праці для досягнення ефективності [8]. До того ж Аристотель черпав знання і з інших джерел, включаючи твори Ксенофона, для формування власних поглядів, який у своїх роботах звертав увагу на управління домогосподарствами та важливість аграрного виробництва, що можна інтерпретувати як ранні роздуми про управління ресурсами [9].

Хоча прямого внеску в розвиток концепції підприємства античними філософами не було зроблено, але їхній внесок у розвиток концепції підприємства не можна недооцінювати. Їхні ідеї про обмін, вартість та ефективність стали фундаментом для подальшого розвитку економічної науки. У Ренесанс та пізніше, у період Просвітництва економічна думка продовжила розвиватися, що зрештою призвело до формування сучасної економічної теорії та розуміння підприємства як ключової одиниці економічної системи [10]. Однак систематичне вивчення підприємства як важливого елемента економічної системи почалося значно пізніше.

Етап раннього періоду формування концепції підприємства можна віднести приблизно до XVII – початку XVIII століття. Цей часовий інтервал охоплює період від робіт Вільяма Петті, який жив у середині до кінця XVII століття (1623–1687), до робіт Річарда Кантільйона, який був активний на початку XVIII століття і чия найвідоміша праця «Есе про природу торгівлі взагалі» була опублікована посмертно у 1755 році [11].

В. Петті досліджував ефективність виробництва та його вплив на економічне зростання. Він аналізував відносини між працею, землею та капіталом, вказуючи на важливість балансу між ними для забезпечення багатства країни [12]. Його ідеї можна вважати прелюдією до розуміння підприємства як організаційної одиниці, що сприяє виробництву та розподілу товарів і послуг у суспільстві.

Річард Кантільйон, франко-ірландський економіст, вважається одним з перших, хто сформулював концепцію підприємництва, виділяючи роль підприємця як основного двигуна економіки та ризикового інвестора. Однак його ключовий внесок полягав у розробці ідеї про підприємця як особу, що несе ризик та ініціює економічну діяльність, визначаючи напрямок розвитку підприємства. Кантільйон вважав, що підприємець купує за певною ціною з метою продати за невизначеною майбутньою ціною, тим самим виступаючи як ключова фігура у формуванні ринкових відносин [11].

Промислова революція XVIII–XIX століть стала переломним моментом, що радикально змінила підходи до виробництва, і як наслідок, до концепції підприємства. Цей період позначив перехід від ручної праці до машинного виробництва, що вимагало нових форм організації підприємств та робочої сили. Механізація виробництва, зростання масштабів виробництва та поява нових ринків зажадали від підприємств адаптації до нових економічних умов. У цей період ключовими фігурами, які зробили внесок у розвиток економічної теорії підприємства, були Адам Сміт та Девід Рікардо, чії роботи поклали основу класичної економічної теорії [13; 14].

Адам Сміт, шотландський філософ та економіст, у своїй ключовій праці «Дослідження про природу та причини багатства народів» (1776) розглядав економіку як систему взаємопов'язаних ринків, де поділ праці та спеціалізація сприяють ефективності виробництва. Його концепція «невидимої руки» ринку стала основою для розуміння механізмів саморегуляції ринкової економіки та важливостю розвитку сучасних підприємств [13].

Девід Рікардо, англійський економіст, розвинув теорію порівняльних переваг, яка пояснює, як країни можуть виграти від міжнародної торгівлі навіть тоді, коли вони не мають абсолютної переваги у виробництві будь-якого товару. Ця теорія мала значний вплив на розуміння міжнародного бізнесу та стратегій розвитку підприємств у глобальній економіці [14].

На цьому етапі становлення та розвитку концепції підприємства слід відзначити вагомий внесок таких вчених як: Томас Мальтус, Жан-Батіст Сей та Джон Стюарт Мілль, які підкреслювали важливість демографічних факторів, ринкової динаміки та організаційної структури в економічному контексті. Мальтус акцентував на ролі робочої сили та споживацького попиту, підкреслюючи залежність виробничої потужності підприємств від демографічних процесів [15]. Сей, розвиваючи ідею, що попит створює пропозицію, вказав на механізми саморегуляції ринку, які спонукають підприємства до інновацій та ефективності [16]. Мілль, розширюючи класичну економічну теорію, зосередився на організаційній структурі та управлінні капіталом, поглиблюючи розуміння внутрішніх процесів підприємств та їх впливу на економічний розвиток [17]. Їхні роботи разом сформували багатовимірний погляд на підприємство як на динамічну одиницю, що адаптується до зовнішніх та внутрішніх умов у своєму прагненні до розвитку та вдосконалення.

На рубежі XIX–XX століть з появою неокласичної економічної школи підхід до вивчення підприємства став більш систематизованим. Вчені такі як Альфред Маршалл розглядали підприємство через призму виробничих функцій та ринкових структур, акцентуючи на важливості внутрішньої організації та управлінських процесів [18]. Паралельно розвиток інституціональної економічної теорії, зокрема роботи Рональда Коуза, який у своїй знаменитій статті «Природа фірми» (1937) аналізував підприємство з точки зору транзакційних витрат, зробив значний внесок у розуміння механізмів функціонування та структуризації підприємств [19].

Карл Маркс, німецький філософ та економіст, зробив вагомий внесок у розвиток економічної науки своїм критичним аналізом капіталістичної системи. У своїй основній праці «Капітал» Маркс детально дослідив форми власності, процеси виробництва та накопичення капіталу [20]. Його роботи допомогли глибше зрозуміти внутрішню структуру та динаміку підприємств у контексті ширших соціально-економічних процесів.

Вільфредо Парето, італійський економіст та соціолог, розвинув теорію оптимальності Парето та дослідив розподіл доходів та його вплив на соціальну стабільність. Його ідеї знайшли застосування у вивченні ефективності корпоративного управління та оптимального розподілу ресурсів [21]. Макс Вебер, німецький соціолог та економіст, вивчав бюрократію та організаційну структуру підприємств. Він залишив помітний слід у розумінні організаційної поведінки та управління, надавши інструменти для аналізу та оптимізації структури та процесів усередині підприємств [22].

Середина XX століття ознаменувала новий етап розвитку концепції підприємства, який характеризувався значними змінами в підходах до корпоративного управління та організаційної теорії, завдяки внеску таких вчених як Пітер Друкер та Альфред Чандлер. Цей період характеризується поглибленням розуміння внутрішньої динаміки підприємств, стратегічного планування та впливу організаційної структури на ефективність діяльності компаній [23; 24].

Пітер Друкер, відомий як «батько сучасного менеджменту», підкреслював важливість цілей організації, інновацій, ефективності ресурсів та розвитку людського потенціалу [23]. Його праці, зокрема «Практика менеджменту», вказали на необхідність системного підходу до управління та стратегічного планування в організаціях. Альфред Чандлер, американський історик бізнесу, зробив вагомий внесок у вивчення стратегії та структури корпорацій. Він дослідив, як стратегічні рішення визначають організаційну структуру особливо у великих американських компаніях [24].

Герберт Саймон розвинув концепцію «обмеженої раціональності», підкреслюючи, що в умовах обмеженої інформації та часу, людські рішення не завжди є оптимальними з точки зору раціональності [25]. А роботи Дугласа Макгрегора вказали на необхідність переосмислення ставлення до працівників та застосування більш гнучких управлінських практик [26].

Друга половина ХХ століття характеризується подальшим розвитком та ускладненням теорії підприємства. Значний внесок у цей період зробив Олівер Вільямсон, який розвинув ідею Коуза, деталізуючи концепцію транзакційних витрат та впровадивши поняття «опортунізм» та «обмежена раціональність» у контексті управління підприємством [27]. Ці ідеї були ключовими для розуміння внутрішніх механізмів підприємства та їх взаємодії із зовнішнім середовищем.

Теорія агентства, представлена Майклом Дженсенем та Вільямом Меклінгом, додала ще один вимір до аналізу підприємства, зосередившись на відносинах між власниками та менеджерами та впливі цих відносин на рішення та ефективність підприємства [28]. Майкл Портер зробив великий внесок у розуміння конкурентних стратегій підприємства, розробив модель «п'яти сил», яка аналізує конкурентне середовище [29].

На початку ХХІ століття концепція підприємства продовжує еволюціонувати під впливом глобалізації, технологічних інновацій та зростаючих вимог до сталого розвитку. Підприємства переосмислюють свою роль у суспільстві, звертаючи увагу не лише на прибутковість, але й на соціальну відповідальність, екологічну стійкість та етичне управління. Теорія стейкхолдерів, яку активно розвивали Р. Едвард Фрімен та інші вчені, ставить акцент на важливості урахування інтересів усіх зацікавлених сторін у процесі прийняття рішень на підприємстві [30].

Клаус Шваб акцентує увагу на впливі четвертої промислової революції, яка охоплює цифровізацію, штучний інтелект, нанотехнології, біотехнології та інші інноваційні технології. Він підкреслює, що ці зміни вимагають від підприємств гнучкості, швидкої адаптації та вміння інновувати, щоб залишатися конкурентоспроможними на глобальному ринку [4]. Річард Флорида, американський урбаніст та теоретик креативного класу, досліджує вплив креативних професій на економічний розвиток міст і регіонів [5].

Дон Тапскотт вивчає, як цифрова економіка трансформує традиційні підходи до бізнесу, вимагаючи від підприємств інтеграції цифрових технологій для збереження конкурентоспроможності [6]. Ерік Брін'юльссон і Ендрю Макафі, професори Массачусетського технологічного інституту, аналізують, як автоматизація, великі дані та штучний інтелект трансформують традиційні індустрії та створюють нові виклики та можливості для підприємств [1]. Нассім Ніколас Талеб, автор концепції «Чорного лебедя», досліджує непередбачувані події великого масштабу та їх вплив на світову економіку та бізнес, наголошуючи на важливості стійкості та гнучкості в стратегічному плануванні підприємств [31].

Джеремі Ріфкін, американський економіст та соціальний теоретик, відомий своїми роботами про третю промислову революцію та перехід до ери економіки спільного використання та відновлюваних джерел енергії. Він досліджує, як нові технології та моделі споживання можуть трансформувати глобальну економіку [32].

На основі проведеного ретроспективного аналізу еволюції розвитку наукового знання та особливостей розвитку господарської діяльності можна стверджувати, що підприємство є динамічною та еволюційною категорією, яка змінюється відповідно до соціокультурних, економічних та технологічних контекстів суспільства (рис. 2).

Роль та сутність підприємства, господарської діяльності постійно переосмислюються і переформулюються відповідно до сучасних викликів: від простих ремісничих майстерень до складних багаторівневих організацій, що діють в умовах глобальної економіки та швидких змін, зосереджуючись на інноваціях, сталому розвитку та корпоративній соціальній відповідальності.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Еволюція концепції підприємства відображає широкі соціально-економічні перетворення, виявляючи перехід від орієнтованих на прибуток моделей до тих, що включають сталий розвиток і соціальну відповідальність.

Рис. 2. Трансформація функції підприємства під впливом еволюції економічної думки та господарської діяльності. Джерело: побудовано автором на основі [1, 4-32]

Вивчення еволюції концепції підприємства у межах цього дослідження набуває особливого наукового та практичного значення, оскільки ключовим аспектом цього процесу є трансформація підходів до розуміння його сутності та економічного змісту. Передусім це дозволяє врахувати істотні зміни в історичній перспективі, забезпечуючи глибше розуміння впливу технологічних, соціальних та інших факторів на розвиток концепції підприємства. Другим важливим аспектом є можливість детально розглянути, які теорії, ідеї та підходи лягли в основу еволюції господарської діяльності на різних історичних етапах.

Таке дослідження не тільки сприяє кращому розумінню історичного контексту розвитку підприємництва, але й висвітлює ключові моменти трансформації підходів до управління підприємством, їх організаційної структури та стратегій відповідно до змінюваних умов зовнішнього середовища. Це своєю чергою має вирішальне значення для формулювання ефективних сучасних стратегій господарювання та управління, що відповідають вимогам сталого розвитку та глобалізаційним викликам.

Література

- Brynjolfsson E., McAfee A. *Machine, Platform, Crowd: Harnessing Our Digital Future*. New York: W.W. Norton & Company, 2017. 416 p.
- Ismawati L., Neskorođieva I., Pustovhar S. Influence of economic factors on the share's value through the concepts of the life cycle: The case of Indonesia. *Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR)*. 2023. 10(1). P. 114-124.
- Neskorođieva I., Pustovhar S. The essence of enterprise financial potential within the framework of financial insolvency prevention. *Actual Problems of Economics*. 2015. № 3. P. 161-168.
- Schwab K. *The Fourth Industrial Revolution*. World Economic Forum, 2016. 192 p.
- Florida R. *The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life*. New York: Basic Books, 2019. 512 p.
- Tapscott D. *The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence*. New York: McGraw-Hill Education, 2014. 342 p.
- Koumparoulis D. Aristotle's Economic Thought. *Educational Research*. 2011. №2. P. 1831-1838.
- Greco A. On the Economy of Specialization and Division of Labour in Plato's Republic. *Polis: The Journal for Ancient Greek Political Thought*. 2009. №26. P. 52-72.
- Bochko V. «Oeconomicus» of Xenophon: Its Significance for Modern Economic Science. *Zhurnal Ekonomicheskoy Teorii*. 2021. DOI: <https://doi.org/10.31063/2073-6517/2021.18-3.2>.
- Martins N. Development and the Revival of Political Economy. *Journal of Economic*. 2021. Issue. № 55. P. 162-177.
- Cantillon R. *Richard Cantillon's Essay on the Nature of Trade in General: A Variorum Edition*. London: Routledge, 2015. 530 p.
- Ullmer J. The Macroeconomic thought of Sir William Petty. *Journal of the History of Economic Thought*. 2004. №26. P. 401-413.
- Smith A. *The Wealth of Nations (Modern Library Classics)*. New York: Modern Library, 2000. 1184 p.
- Ricardo D. *Principles of Political Economy and Taxation*. New York: Dover Publications, 2004. 320 p.
- Malthus T.R. *An Essay on the Principle of Population: The 1803 Edition*. New Haven: Yale University Press, 2018. 448 p.
- Charles L., Say J.-B., Jacoud G. *Jean-Baptiste Say and Political Economy*. *Revue d'économie Politique*. 2017. №127(5). P. 957-959.
- Mill J.S. *Principles of political economy with some of their applications to social philosophy*. Indianapolis: Hackett Publishing Company, 2004. 352 p.

18. Marshall A. Principles of Economics. London: Palgrave Macmillan, 2013. 759 p.
19. Walker P.S. The Nature of Coase and the Firm. 2023. URL: <https://bit.ly/3OSogDu>.
20. Marx K. Capital: Das Kapital. Heraklion Press, 2017. 1392 p.
21. Мисник О.П. Роль Вільфредо Парето в розвитку теорії суспільного добробуту. *Економіка і управління бізнесом*. 2022. №13. С. 96-108.
22. Weber M. The Protestant Work Ethic and the Spirit of Capitalism. Edinburgh: Vigeo Press, 2023. 136 p.
23. Drucke P.F. The Practice of Management. New York: Harper Business, 2010. 420 p.
24. Teece D. Alfred Chandler and "capabilities" theories of strategy and management. *Industrial and Corporate Change*. 2010. №19. P. 297-316.
25. Fiori S. Forms of Bounded Rationality: The Reception and Redefinition of Herbert A. Simon's Perspective. *Review of Political Economy*. 2011. №23. С. 587-612.
26. McGregor D. The Human Side of Enterprise. New York: McGraw Hill, 2006. 480 p.
27. Foss N., Weber L. Moving Opportunism to the Back Seat: Bounded Rationality, Costly Conflict, and Hierarchical Forms. *Academy of Management Review*. 2016. №41. P. 61-79.
28. Dierksmeier C. From Jensen to Jensen: Mechanistic Management Education or Humanistic Management Learning? *Journal of Business Ethics*. 2020. №166. P. 73-87.
29. Porter M. On Competition. Harvard Business Review Press, 2008. 576 p.
30. Freeman R.E. Strategic Management: A Stakeholder Approach. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 292 p.
31. Taleb N.N. The Black Swan: The Impact of the Highly Improbable. Tong Hop Thanh PHO Ho Chi Minh. Tsai Fong Books, 2011. 440 p.
32. Rifkin J. The Age of Resilience: Reimagining Existence on a Rewilding Earth. New York: St. Martin's Press, 2022. 320 p.

References

1. Brynjolfsson, E., McAfee, A. (2017). Machine, Platform, Crowd: Harnessing Our Digital Future. W.W. Norton & Company. New York. USA.
2. Ismawati, L., Neskorodieva, I., Pustovhar, S. (2023). «Influence of economic factors on the share's value through the concepts of the life cycle: The case of Indonesia». *Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR)*. 10(1). pp. 114-124.
3. Neskorodeva, I., Pustovhar, S. (2015). «The essence of enterprise financial potential within the framework of financial insolvency prevention». *Actual Problems of Economics*. № 3. pp. 161-168.
4. Schwab, K. (2016). The Fourth Industrial Revolution. World Economic Forum.
5. Florida, R. (2019). The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life. Basic Books. New York. USA.
6. Tapscott, D. (2014). The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence. McGraw-Hill Education. New York. USA.
7. Koumparoulis, D. (2011). «Aristotle's Economic Thought». *Educational Research*. №2. pp. 1831-1838.
8. Greco, A. (2009). «On the Economy of Specialization and Division of Labour in Plato's Republic». *Polis: The Journal for Ancient Greek Political Thought*. №26. pp. 52-72.
9. Bochko, V. (2021). ««Oeconomicus» of Xenophon: Its Significance for Modern Economic Science». *Zhurnal Ekonomicheskoy Teorii*. DOI: <https://doi.org/10.31063/2073-6517/2021.18-3.2>.
10. Martins, N. (2021). «Development and the Revival of Political Economy». *Journal of Economic*. Issue. №55. pp. 162-177.
11. Cantillon, R. (2015). Richard Cantillon's Essay on the Nature of Trade in General: A Variorum Edition. Routledge. London. England.
12. Ullmer, J. (2014). «The Macroeconomic thought of Sir William Petty». *Journal of the History of Economic Thought*. №26. pp. 401-413.
13. Smith, A. (2000). The Wealth of Nations (Modern Library Classics). Modern Library. New York. USA.
14. Ricardo, D. (2004). Principles of Political Economy and Taxation. Dover Publications. New York. USA.
15. Malthus, T.R. (2018). An Essay on the Principle of Population: The 1803 Edition. Yale University Press. New Haven. USA.
16. Charles, L., Say, J.-B., Jacoud, G. (2017). «Jean-Baptiste Say and Political Economy». *Revue d'économie Politique*. №127(5). pp. 957-959.
17. Mill, J.S. (2004). Principles of political economy with some of their applications to social philosophy. Hackett Publishing Company. Indianapolis. USA.
18. Marshall, A. (2013). Principles of Economics. Palgrave Macmillan. London. England.
19. Walker, P.S. (2023). The Nature of Coase and the Firm. Available at: <https://bit.ly/3OSogDu>.
20. Marx, K. (2017). Capital: Das Kapital. Heraklion Press.
21. Mysnyk, O.P. (2022). «The role of Vilfredo Pareto in the development of the theory of public welfare». *Ekonomika i upravlinnia biznesom*. №13. pp. 96-108.
22. Weber, M. (2023). The Protestant Work Ethic and the Spirit of Capitalism. Vigeo Press. Edinburgh. Great Britain.
23. Drucke, P.F. (2010). The Practice of Management. Harper Business. New York. USA.
24. Teece, D. (2010). «Alfred Chandler and "capabilities" theories of strategy and management». *Industrial and Corporate Change*. №19. pp. 297-316.
25. Fiori, S. (2011). «Forms of Bounded Rationality: The Reception and Redefinition of Herbert A. Simon's Perspective». *Review of Political Economy*. №23. pp. 587-612.
26. McGregor, D. (2006). The Human Side of Enterprise. McGraw Hill. New York. USA.
27. Foss, N., Weber, L. (2016). «Moving Opportunism to the Back Seat: Bounded Rationality, Costly Conflict, and Hierarchical Forms». *Academy of Management Review*. №41. pp. 61-79.
28. Dierksmeier, C. (2020). «From Jensen to Jensen: Mechanistic Management Education or Humanistic Management Learning?». *Journal of Business Ethics*. №166. pp. 73-87.
29. Porter, M. (2008). On Competition. Harvard Business Review Press. USA.
30. Freeman, R.E. (2010). Strategic Management: A Stakeholder Approach. Cambridge University Press. Cambridge. Great Britain.
31. Taleb, N.N. (2011). The Black Swan: The Impact of the Highly Improbable. Tong Hop Thanh PHO Ho Chi Minh. Tsai Fong Book.
32. Rifkin, J. (2022). The Age of Resilience: Reimagining Existence on a Rewilding Earth. St. Martin's Press. New York. USA.

Стаття надійшла до редакції 05.08.2023 р.